

Концептуальні основи розвитку системи бухгалтерського обліку в умовах запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності
УДК 657

Ткаль Я.С., к.е.н., ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку
Сумського національного аграрного університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ОБЛІКУ І АУДИТУ

Організація управління та обліку на підприємстві сьогодні майже неможлива без застосування інформаційних технологій. Адже в умовах автоматизованої обробки даних бухгалтерського обліку облікова інформація використовується значно ширше, ніж при ручній обробці даних.

З кожним роком на вітчизняному ринку зростає кількість програмних комплексів різної спрямованості та компаній, які розробляють та впроваджують їх у практику підприємств.

Тому постає питання про застосування автоматизованих інтегрованих систем обліку та розподілених систем обробки даних, що дозволить комплексно вирішувати задачі не лише з обліку, але й з контролю, аудиту та аналізу. За допомогою таких систем можна здійснювати оцінку фактичного стану підприємства, а також прогнозувати та моделювати управлінські рішення. Адже використання засобів автоматизації дозволяє практично повністю вирішити проблему точності та оперативності інформації.

Дослідження питань комп'ютерних систем бухгалтерського обліку, ефективність їх впровадження на підприємстві знайшли своє відображення у працях таких науковців, як Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, В.М. Антонова, В.Ф. Ситник, В.Д. Шквір, Г.К. Яловий та ін.

Інформаційні операції облікового процесу поділяються на дві нерозривні стадії, тобто і первинний облік, і систематизація й узагальнення даних первинного обліку. Контрольно-організаційні, у свою чергу, тісно пов'язані з контролем і використанням інформації, отриманої в результаті виконання операцій.

При введенні автоматизованого обліку бухгалтерська служба швидко може обробляти потрібну інформацію та одержувати проміжні результати діяльності, необхідні для потреб управління.

Тому на сучасному етапі ведення бухгалтерського обліку у вітчизняних підприємствах все частіше використовуються комп'ютерні програми, адже це не лише зручно, а й ефективно. Але водночас програма, яка є «помічником» бухгалтера, на сьогодні стала об'єктом дискусій про відображення такого активу в обліку. Тому ця проблема є досить актуальною, а також потребує вивчення та аналізу.

Відсутність матеріальної форми стала мотивацією для практиків вважати комп'ютерну програму у бухгалтерському обліку нематеріальним активом. Але у податковому обліку цей об'єкт обліковують у складі основних фондів.

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» у випадку, якщо комп'ютерне програмне забезпечення для верстата, який управляється комп'ютером і не може функціонувати без цього конкретного комп'ютерного забезпечення, є невіддільною частиною пов'язаного з ним апаратного забезпечення, його розглядають як основний засіб. Якщо програмне забезпечення не є невіддільною частиною пов'язаного з ним апаратного забезпечення, то його розглядають як нематеріальний актив [1, С. 474].

У Російській Федерації опис об'єктного складу нематеріальних активів міститься у Положенні бухгалтерського обліку «Облік нематеріальних активів», затверджене наказом Міністерства фінансів Російської Федерації від 27.12.2007 року № 153-н, в якому об'єкти обліку названо аналогічно МСБО 38. Але одиницею обліку є «сукупність прав, які виникають з патенту, свідоцтва, договору про відчуження виключного права на результат інтелектуальної діяльності...» [2]. Тобто у Російській Федерації тільки володіння виключними майновими правами на комп'ютерну програму дозволяє витрати на їх придбання відобразити у складі нематеріальних активів у бухгалтерському обліку. А витрати на придбання невиключних прав на програмне забезпечення у свою чергу визнаються іншими витратами.

Слід зазначити, що у Російській Федерації примірник комп'ютерної програми називається «рідчю», тому витрати на її придбання відображаються на рахунку бухгалтерського обліку «Витрати майбутніх періодів».

У Республіці Казахстан відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи», рекомендованих для застосування Експертною Радою Міністерства фінансів Республіки Казахстан з питань бухгалтерського обліку та аудиту згідно з Протоколом від 23.03.2005 року № 2 [3], об'єктом обліку нематеріальних активів визнаються «майнові права як на комп'ютерну програму, так і на її примірник».

В Україні ж об'єктом бухгалтерського обліку нематеріальних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 року №242 [4] є «права (авторське право, право на торгову марку, право на винахід тощо) і права користування природними ресурсами та майном». Тобто це як виключні, так і невиключні права.

Проаналізувавши вітчизняний та зарубіжний досвід, можна стверджувати, що використовуючи комп'ютерну програму та одночасно отримуючи вигоди від володіння правом на неї, суб'єкт підприємницької діяльності використовує нематеріальний актив, об'єктом обліку якого є право. Тому для власника примірника комп'ютерної програми інтерес становить сама програма, як засіб для обробки та аналізу облікової інформації, а не майнове право.

Результатами дискусій є наступні висновки: примірник комп'ютерної програми не може бути визнаний нематеріальним активом, адже він не є правом, тобто об'єктом обліку відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [5, С.78; 6, С.47; 7, С.33; 8, С.45; 9, С. 127; 10, С. 45].

Постає питання, у складі яких активів відображати даний об'єкт. До складу об'єктів основних засобів віднести не виходить, так як основні засоби є матеріальними ресурсами підприємства. До складу запасів також, адже комп'ютерна програма не є споживаним фізичним активом, а тому не призначена для продажу. Строк використання програми також може бути значно довшим за 12 місяців.

Таким чином, дане питання залишається досить актуальним на сьогодні і потребує подальшого дослідження. Адже примірник комп'ютерної програми можна розглянути і як матеріальний актив, якщо про неї йдеться не як про ідею, що набула форми. Тим більше, що в Російській Федерації примірник комп'ютерної програми називають «рідчю».

Введення автоматизованого обліку дозволить підвищити продуктивність праці бухгалтерів, більш досконало і швидко обробляти необхідні масиви інформації і приймати рішення, які стосуються діяльності господарства. Але необґрунтоване впровадження комп'ютерних систем бухгалтерського обліку може виявитися не лише малоефективним, а й збитковим. Причиною цього може бути неправильно підібраний

склад програмного забезпечення та невірно сформована структура облікового апарату. Тому підприємству необхідно визначати структуру комп'ютерних систем бухгалтерського обліку та послідовність впровадження її в практику роботи облікової служби.

Література:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» // Міжнародні стандарти фінансової звітності станом на 31 березня 2004 року. У 2-х частинах. – Ч. 2. – С. 474.
2. Положення бухгалтерського обліку «Облік нематеріальних активів», затверджене наказом Міністерства фінансів Російської Федерації від 27.12.2007 року № 153-н.
3. Методичні рекомендації щодо застосування міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи», рекомендовані для застосування Експертною Радою Міністерства фінансів Республіки Казахстан з питань бухгалтерського обліку та аудиту згідно з Протоколом від 23 березня 2005 року № 2.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 року № 242.
5. Нематеріальні активи: правові та облікові аспекти: Збірник систематизованого законодавства. – 2009. – Вип. 6. – С. 78.
6. Голошевич І. Комп'ютерна програма: нематеріальна сутність обліку // Бухгалтерія. – 2009. – № 16. – С. 47 – 50.
7. Голошевич І. Комп'ютерна програма: нетрадиційний погляд на облік // Бухгалтерія. – 2009. – № 44. – С. 31 – 34.
8. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посіб. – 3-тє вид. – К.: Знання, 2006. – 350 с.
9. Редько Н.С., Редько М.М. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчально-методичний посібник. – НМЦ. – 2003. – 204 с.
10. Солодченко І. Історія матеріальності комп'ютерних програм // Бухгалтерія. 2005. – № 49. – С. 45 – 46.

Ткаль Ярміла Сергіївна, к.е.н., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку Сумського національного аграрного університету, поштова адреса: 40021, м. Суми, вул. Кірова, 160, Сумський національний аграрний університет, кафедра бухгалтерського обліку; електронна адреса: Yarmila21@mail.ru